

Bir Zanaat Olarak İşbirliği

Cooperation as a Craft

Abbas Pınar

Berber

Richard Sennett

Çev: İlkay Özküralpli

İstanbul, 2012, Ayrıntı Yayınları, 350 sayfa

İnsan da dahil olmak üzere bütün toplumsal canlıların, birbirleri ile bir etkileşim içinde var oldukları, toplumsallıklarının da bu karşılıklı etkileşime dayalı olarak var olduğu, kadim felsefeden çağdaş sosyolojiye, neredeyse üzerinde uzlaşmış olan bir yaklaşımdır. Asıl amacı şehir planlamasının geleceği üzerine bir eser hazırlamak olan Richard Sennett, *Zanaatkar* isimli çalışmasından sonra *Berber* * isimli çalışmasında da bu nihai eserinin temellerini atmaya devam ediyor.

Çalışma, esasında işbirliğinin çağdaş toplumlardaki görünümünü, işlevlerini ve gerçekleşme biçimlerini ele almakta. Tabi ki Sennett'in politik kimliği de dikkate alındığında işbirliğinin siyasi olarak nasıl biçimlendirildiği, neoliberal siyasi yaklaşımların, finans kapitalizminin, sosyal medyanın işbirliğini nasıl ve niçin zayıflattığı ve buna çözüm önerileri de kitapta merkeze oturmaktadır. Amerika ve Avrupalılar gibi kendilerinden olmayan insanlardan uzaklaşma eğiliminde olan ama giderek maddi, iktisadi, etnik ve dini olarak içi içe geçen günümüz toplumlarında işbirliğinin konumu, Sennett'in gündeme taşımaya çalıştığı sorundur. Bunun sorun olarak öne çıkmasının gerekçesi ise Sennett'e göre modern siyasetin sürekli birlik ve özdeşliği önermesidir. Bütün bu siyasi çözümlerine rağmen Sennett, işbirliğinin ötekine karşı etik bir tutum sorunu olmadığını, işbirliğinin bir hüner, yetenek meselesi olduğunu düşünmektedir. Toplumsal eylemlerin işbirliğini içkin olduğunu, modern toplumun sorununun da insanları bir arada tutmayı sağlayan bağların zayıflamasının yanında, yeni dönemde geleneksel biçimlerin yerini alan modern formların (sosyal medya ve facebook vs.) işbirliği yapma becerisini zayıflatması olduğunu ileri sürmektedir.

* Kitabın İngilizcedeki başlığı *Together: The Rituals, Pleasures and Politics of Cooperation*. Türkçe çeviride sadece *Berber* ismi tercih edilmiş.

Sennett tarafından farklılıkların becerili bir şekilde yürütülebilmesi, idare edilebilmesi olarak tanımlanan nezaketin çağdaş toplumlarda son dönemlerde dumura uğramasının sebebi yine kendisi tarafından aşırı kapitalizm olarak gösterilmiştir. Bu önermesinin temelinde ise 2008 krizinde Wall Strett çalışanlarıyla yaptığı bir araştırma yer almaktadır.

Sennett'in gerek bu çalışmasında gerekse son dönem çalışmalarında öne çıkan yönü, fikirlerini kendi yaşantısından örnek, tecrübe ve anekdotlardan hareketle örmesidir. Teorik bir zemine yaslanma gereği duymadan, kavramlarını ve yaklaşımını ortaya koyarken hikaye anlatıcısı gibi kendi öyküsünü dizmektedir. On dördüncü yüzyıldan bugüne kadar anlattığı zaman dilimi belli hikayeler üzerine kuruludur ve kitap, kapitalizmin gelişmesiyle insanlar arasındaki işbirliğinin nasıl çöktüğünü kendi tecrübe ve araştırmaları üzerinden göstermektedir.

Sennett'in yaklaşımı ile ilgili iki temel sorun ortaya konabilir. Kavramlar ve izahlar kendi tecrübesi üzerinden anlatıldığı için genellenebilir olma noktasında sorunludur. İkinci ve daha önemlisi ise bütün sorunu politik bir zemin üzerinden izah ed-erken bu sorunun çözümünde kişisel bir yaklaşım önermektedir. Şövalye ruhundan modern diplomasiye uzanan bir tarihsel ve siyasi süreçte çözüm önerisi en azından sadece bireysel düzlemde olmamalıydı.

Sonuçta Sennett kendi toplumsal dünyasının ortaya çıkardığı veya yok ettiği değerler ve tecrübeleri aktarmaktadır ve bahsettiği kimi örnekler burası için kimi zaman yabancı kimi zaman ise farklı şekillerde görünür olmaktadır. Belki de bizim sosyologlarımız kendi işbirliği tecrübelerimizin zemini ve bugünkü dönüşümü hakkında farklı izahlar ortaya koyabilirler.